

113 LITANII

Wybór i opracowanie
ks. Jerzy Lech Kontkowski SJ

Wydawnictwo WAM • Księża Jezuici
Kraków 2012

Szokuje nas tytuł: *113 litanii*. Znamy zaledwie kilka. Są odmawiane w Kościele: w maju – Litania Loretańska, w czerwcu – Litania do Serca Pana Jezusa. Niekiedy, jako pokutę, otrzymujemy do odmówienia litanie.

Powtarzanie tych znanych wezwań, np.: *zmiłuj się nad nami, módl się za nami*, wyraża wewnętrzną prawdę o nas i o naszym życiu. Wiemy, że nigdy dosyć wołania: *zmiłuj się, Boże!* Modlitwa litanijna wycisza nas wewnętrznie. Odmawiana czy śpiewana we wspólnocie tworzy między nami duchowe więzi.

Książka proponuje nam litanie kierowane do Boga w Trójcy Świętej Jedyneego, do Chrystusa i Ducha Świętego, do Matki Bożej (15 litanii), Świętych, na różne okresy liturgiczne i na różne sytuacje. Wezwania litanijne wychowują. Przypominają wydarzenia z życia Pana Jezusa, Matki Bożej i Świętych, podkreślają rozmaite aspekty życia duchowego. Sam chcę wracać (i radzę innym) do litanii o pokorę: „od pragnienia, aby mnie kochano..., aby się z moim zdaniem liczono..., od obawy przed upokorzeniami..., przed zapomnieniem, wybaw mnie, Jezu; aby drugich chwalono, a o mnie zapomniano...”.

bp Jan Szkodoń

SŁOWO WPROWADZENIA

Nazwa *litania* w języku polskim jest zapożyczona z łaciny, a pochodzi z języka greckiego od słowa *litaneia* = proszenie, błaganie (później – procesja błagalna). Bliskoźnacznym odpowiednikiem litanii jest nazwa *suplikacja* (łac. *supplicatio* = modły błagalne).

Litania jest formą modlitewną złożoną z szeregu wezwań pochwalnych, błagalnych, skierowanych do Boga lub Świętych, wypowiedzianych lub śpiewanych przez przewodniczącego (kapłana, diakona lub kantora), na które wierni odpowiadają powtarzającym się wezwaniem o wstawiennictwo i opiekę, np.: *zmiłuj się nad nami; przepuść nam, Panie; módl się za nami.*

Litanie były znane już w starożytnym Babilonie. W starożytnej liturgii hebrajskiej spotykamy *Psalm 136(135)*, który jest hymnem dziękczynnym w formie litanijnej: *Chwalcie Pana, bo dobry, bo Jego łaska na wieki.* Refren: *bo Jego łaska na wieki* powtarza

się 26 razy. Podobną litanijną budowę ma *Psalm 118(117)*.

W późnojudaistycznych *Osiemnastu Błogosławieństwach* (*Szemone Esre*) – codziennej modlitwie porannej bogobojnego Żyda – w litanijny sposób powtarza się wezwanie: *Pochwalonyś Ty, Wiekuisty, Boże nasz, Królu wszechświata*.

W *Nowym Testamencie* za Jezusem wołało dwóch niewidomych: *Zmiłuj się nad nami, Synu Dawida!* (Mt 9, 27) i kobieta kananejska: *Zmiłuj się nade mną, Panie, Synu Dawida!* (Mt 15, 22) oraz dziesięciu trędowatych: *Jezusie, Mistrzu, zmiłuj się nad nami!* (Łk 17, 13).

Kyrie elejson (*Panie, zmiłuj się nad nami*) rozpoczyna, po wejściu, liturgię mszalną. *Kyrie* wprowadzono do liturgii antiocheńsko-jerozolimskiej około 350 roku.

Święty Benedykt z Nursji w VI w. napisał w swej *Regule*, że zakonnicy w nocy po psalmach odmawiają modlitwę litanijną, to jest *Kyrie elejson* (9, 10).

W Kościele bizantyjskim są w częstym użyciu takie formy litanijne, jak *ektenie*, *akatysty* i *molebeny*.

Ektenie (gr. *ekteino* = rozciągać się w długim szeregu, pobudzać) są to wezwania modlitewne wygłaszane przez diakona lub kapłana, składające się z szeregu prośb, które dotyczą najważniejszych

potrzeb i trosk wierzących ludzi. Na prośby te chór odpowiada: *Boże, zmiłuj się* albo *Panie, zmiłuj się*. W Kościele łacińskim *ekteniom* odpowiada wprowadzona po 1970 roku modlitwa powszechna (wiernych) podczas Mszy św. na zakończenie liturgii słowa, a przed rozpoczęciem liturgii eucharystycznej.

Akatyst (gr. *akathystos* = nie siedząc) jest to zbiór hymnów liturgicznych śpiewanych na stojąco ku czci Chrystusa Pana, Matki Bożej lub Świętych. Składa się on z 13 *kondakionów* (gr. *kondakion* = krótki hymn) i 12 *ikosów* (gr. *ikos* = dom, pieśń liturgiczna). Łacińska Litania do Najświętszej Maryi Panny w Loreto we Włoszech (tzw. Loretańska) prawdopodobnie była wzorowana na greckim akatyście.

Moleben jest to krótkie nabożeństwo błagalne (np. w intencji uzdrowienia chorego) lub dziękczynne (np. z okazji dobrego spełnienia zadania) skierowane do Chrystusa Pana lub do Matki Boskiej, względnie Świętego.

W Kościele łacińskim była pierwotnie (w VII w.) jedynie Litania do Wszystkich Świętych, która w swej głównej starszej części zwraca się do Chrystusa (*wybaw nas, Panie! – wysłuchaj nas, Panie!*). Później przed nią umieszczono wezwania do Świętych, aby łączyli się z nami w modlitwie błagalnej. Litania ta jest śpiewana w Wigilię Wielkanocną, podczas kanonizacji Świętych, podczas udzielania święceń biskupom, kapłanom, diakonom i podczas

procesji błagalnych. Litanie ta miała różne wersje. W XVI w. została ujednoczona po Soborze Trydenckim za Piusa V. Obecnie ma wersję dłuższą (procesyjną, pokutną) i krótszą (obrzędową). Na jej wzór układano inne litanie, których najwięcej powstało w epoce baroku (XVII-XVIII w.).

Litanie zatwierdzone przez Stolicę Apostolską mogą być odmawiane podczas publicznych nabożeństw. Należą do nich:

- Litanie do Najświętszego Imienia Jezus;
- Litanie do Najświętszego Serca Pana Jezusa;
- Litanie do Najdroższej Krwi Chrystusa Pana;
- Litanie do Najświętszej Maryi Panny (Loretańska);
- Litanie do Wszystkich Świętych;
- Litanie do świętego Józefa.

Poza tym, w wydanych księgach liturgicznych, za zgodą Konferencji Episkopatu Polski, znajdują się:

- Litanie przy konających, w: *Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo*, Katowice 2010²;
- Litanie za zmarłych, w: *Obrzędy pogrzebu dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 2011².

Niniejszy zbiór 113 litanii nie jest uszeregowany w porządku chronologicznym, ani go nie podzielono na litanie publiczne i prywatne, lecz zastosowano podział systematyczno-rzeczowy.

Na pierwszym miejscu umieszczono litanie odnoszące się do Trzech Osób Trójcy Świętej.

Na drugim miejscu dano zbiór litanii obejmujący wezwania do Najświętszej Maryi Panny i Aniołów.

Na trzecim miejscu wyliczane są litanie do Świętych.

Na czwartym miejscu znajdują się różne litanie, a dotyczące:

- okresów roku liturgicznego (np. Adwentu, Wielkiego Postu, Kwartalnych Dni Modlitw, ostatniego dnia roku);
- pokuty (np. nawrócenia, żalu, dziękczynienia, dobrej intencji);
- różnych potrzeb (np. o ustanie burz, w czasie utrapienia, o formację promotorów społecznego przekazu, o zbawienie od głupoty, o pokorę, za chorych);
- wreszcie w sprawach ostatecznych (np. za konających, za zmarłych, o pragnienie nieba).

Litanie publiczne podano w dzisiejszej szacie językowej, tak jak się je powszechnie obecnie wydaje. W litaniiach prywatnych niektóre wezwania językowo uwspółcześniono, inne zaś skreślono, nie starając się znaleźć dla nich współczesnego równoważnika językowego, jak np. w przypadku wezwania: *Trąbo Ewangelii*. Tak więc w opracowa-

niu litanii prywatnych więcej było skreśleń niż poprawek, co spowodowało, że uległy one znacznemu skróceniu. Modlitwy końcowe z litanii prywatnych, gdzie się udało, zastąpiono kolektami z *Mszалу Rzymskiego dla diecezji polskich*, Pallottinum, Poznań 2009².

Niniejsze opracowanie oparto na *Zbiorze modlitw odpustowych z dodaniem dziewięćdziesięciu czterech litanij ułożonych przez X. Wincentego Wnukowskiego*, Wilno 1900 (drukiem Józefa Zawadzkiego, stron 641). Wykorzystano jednak nie wszystkie 94 litanie, lecz tylko 70, którym poprawiono i skrócono teksty; 17 zaś litaniiom zmieniono całkowicie teksty oraz dodano 26 zupełnie nowych litanii, m.in. do bł. Jana Pawła II i bł. ks. Jerzego Popiełuszki.

ks. Jerzy Lech Kontkowski SJ